

Notitie

Verbetering leefbaarheid openbare ruimte

8 oktober 2024

© HC Noppen

1. Gemeenteraad wenst verbetering van de leefbaarheid in de stad

Gemeentebestuur en inwoners van Tiel zijn sterk gemotiveerd om de leefbaarheid in de gemeente te vergroten, in het bijzonder de veiligheid en de veiligheidsbeleving. De raad van de gemeente Tiel acht veiligheid en leefbaarheid in de gemeente een belangrijk gemeentelijk thema voor de komende jaren. Een veilige stad vormt een hoeksteen voor een sociale en leefbare samenleving. Dat is bij uitstek een verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur, en een voorwaarde voor succes bij bijvoorbeeld het opkomen voor mensen die dat nodig hebben, en groeiopgaven als huisvesting van bewoners, bedrijven en instellingen.

Dat vraagt om versterking van de communicatie met inwoners en ondernemers en dus van de informatiepositie. Een betere informatiepositie moet leiden tot scherper inzicht van wat er in de wijken speelt. Bovendien gaat het om het vergroten van de meldingsbereidheid, en vooral om steviger en stringenter handhaven in de openbare ruimte. Doel is tegengaan van criminaliteit, waaronder ondermijning, maar ook terugdringing van overtredingen en overlast die leidt tot kleine ergernissen. Tevens zijn er meer activiteiten als demonstraties, festivals en evenementen. De gemeente kiest daarom voor een meer directe rol in de aanpak van lokale leefbaarheid- en veiligheidsvraagstukken.

2. Hoe kan de leefbaarheid worden verbeterd

Het middel om dat te bereiken is een professioneel handhavings- en toezichtapparaat met duidelijk omschreven taken, korte lijnen, directe aansturing en een adequate operationele samenwerking met in- en externe veiligheidspartners, met name de politie. De vraag is hoe toezicht en handhaving op het gebied van leefbaarheid en veiligheid in Tiel het beste georganiseerd kan worden.

Dat kan het beste door inzet van een gemeentelijke veiligheidsteam als onderdeel van de ambtelijke organisatie, bestuurlijk aangestuurd door het college, en door de burgemeester als functioneel orgaan. Het veiligheidsteam bestaat uit buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's¹); deze functionarissen handhaven op veelvoorkomende overtredingen en overlastfeiten, en dragen zo bij aan de leefbaarheid van de openbare ruimte. Zij zijn in veel situaties een onmisbare informatiepartner van gemeentebestuur, politie en OM.

In de strafrechtelijke handhaving van de lokale veiligheid, leefbaarheid en de naleving van (specialistische) regels is dus een belangrijke rol weggelegd voor boa's, die vaak het eerste aanspreekpunt zijn van inwoners op deze onderwerpen.

De afgelopen jaren heeft het taakveld van boa's zich versneld ontwikkeld. Van boa's wordt steeds meer gevraagd, dat komt ook tot uitdrukking in de toegenomen eisen aan hun inzet.

Het is dan ook goed om een stap vooruit te zetten en een directer verband aan te brengen tussen

¹ Bij gemeentelijke handhaving op het gebied van leefbaarheid en veiligheid en de functionaris die dit uitvoert worden diverse definities, begrippen en termen gebruikt, zoals (gemeentelijke) toezichthouder, handhaver en handhaving. De gemeentelijke handhaver is de ambtenaar die bevoegd is als buitengewoon opsporingsambtenaar in domein 1.

het Tielse gemeentebestuur en de Boa's die in de gemeente Tiel toezicht- en handhavingstaken verrichten. Dat vergt onder meer dat de gemeente werkgever is van deze Boa's, en dat de rol als goed werkgever zodanig wordt waargemaakt dat de belangen van inwoners, en niet in de laatste plaats van de boa's zelf zijn geborgd. Dit mede gelet op het verharde maatschappelijke klimaat en de gevaarstelling waar boa's zich vandaag de dag mee steeds meer mee geconfronteerd zien.

3. Toekomstige situatie

Het voorgenomen beleid rond boa's is erop gericht de kwaliteit van de strafrechtelijke handhaving door boa's te borgen en te verbeteren; boa's dienen de aan hen opgedragen taken op de door de het gemeentebestuur gewenste kwalitatief goede wijze te vervullen.

Het gemeentelijk boa- team is straks een apparaat dat wendbaar en voldoende adaptief is om (lokale) ontwikkelingen in criminaliteits- en leefbaarheidsvraagstukken en verwachtingen in de samenleving bij te houden. Met behoud van de lokale autonomie dient meer uniformiteit te ontstaan in de uitvoering van handavings- en toezichtstaken in de gemeente. Dit strekt ertoe om directe bestuurlijk verantwoording te nemen voor gemeentelijke handhaving met een duidelijke beroepsidentiteit. Waarbij een boa als zodanig wordt herkend en erkend door burgers en partners.

Het gemeentelijk boa- team is ambtelijk uitvoerder van het gemeentelijk veiligheidsbeleid. De boa's werken onder verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur aan een leefbare, schone en veilige gemeente. Het gezag van de burgemeester over de lokale toezicht en handhaving wordt effectief en krachtig in de lokale driehoek gevoerd, waarbij politie en boa's samen optrekken en boa-capaciteit wordt bepaald door het gemeentebestuur.

De invulling van de positie en het werk van boa's is onderhevig aan verschillen in onder meer de omvang en aard van problemen die zich lokaal voordoen, de beschikbare capaciteit en de kenmerken van de lokale samenleving. Dit laatste verschilt in Tiel tamelijk van de omringende gemeenten (stedelijk en dichtbevolkt versus agrarisch en dun bevolkt), een van de aanleidingen om over "eigen" Boa's te beschikken.

4. Uitvoeringskracht

De boa in Tiel dient nog zichtbaarder en effectiever te worden. Gezien de steeds grotere behoefte aan bredere inzet zou een boa meer flexibel over zowel de domeinbegrenzing als over gemeentegrenzen kunnen worden ingezet. Dat vraagt veel, zowel wat betreft opleidingseisen als samenwerkingsafspraken. Inzet is om flexibiliteit te bieden met behoud van de waarborgen voor de kwaliteit van de taakuitoefening van de boa, en de gezagsuitoefening van de veiligheids-driehoek.

In de dagelijkse praktijk worden boa's geconfronteerd met situaties waarin zij niet bevoegd zijn op te treden, waarbij het publiek dat logischerwijze wel van hen verwacht. Denk bij 'boa's domein I' aan fietsendiefstal, winkeldiefstal, mishandeling en openlijke geweldpleging. Ter plekke is zulk afzien van handhaven lastig uit te leggen aan het publiek, wat niet bevorderlijk is voor vertrouwen in (de helderheid van) het overheidsoptreden.

De huidige opsporingsaanpak is te beperkend en omslachtig. De samenleving mag verwachten dat de overheid daar waar van toepassing handhaaft. Welke functionaris dat doet is minder relevant, doch wel afhankelijk van de lokale context van handavingsprioriteiten en voorhanden capaciteit. Ook dit valt of staat met nauwe samenwerking en duidelijkheid over ieders rol, taken en verantwoordelijkheden.

Handhaving- en toezicht dient daarom te worden geprofessionaliseerd en gestandaardiseerd opdat het publiek boa's meer herkent en erkent: een versterking van het imago van de boa. Dat verstevigt ook de uitvoeringskracht; belangrijk is dat het gemeentelijk boa-team zodanig wendbaar en flexibel is dat op bestuurlijk verzoek of bij een melding onmiddellijk wordt geacteerd.

5. Belang van informatie / burgers en wijken

De boa's in de openbare ruimte krijgen steeds meer een eigenstandige rol in de aanpak van lokale leefbaarheid- en veiligheidsvraagstukken, boa's weten wat er in wijken speelt en zijn het eerste aanspreekpunt van inwoners. Boa's zijn een belangrijk voor het verzamelen, verifiëren en

doorgeven van gegevens en informatie. Zij hebben het contact met bewoners, zij zien trends en ontwikkelingen. De informatiepositie van een boa is essentieel om informatie gestuurd toezicht vorm te geven en effectief te handhaven. Met behulp van digitale techniek, maar vooral ook met ogen en oren verzamelen boa's informatie; door informatie gestuurd toezicht kunnen de boa's zijn waar zij nodig zijn. Dat betekent: informatie verzamelen, delen en analyseren om op basis van overzicht en inzicht beslissingen te nemen over een de geboden aanpak van gesignaleerde problemen. Beoogd wordt dat boa's zich verder ontwikkelen tot "veiligheidsmakelaars" in de wijk, waardoor de effectiviteit van het lokale leefbaarheids- en veiligheidsbeleid toeneemt. Zij zijn het gezicht van de gemeente in de publieke ruimte, de ogen en oren op straat in de wijk(en) voor gemeente, politie en bijvoorbeeld sociale wijkteams.

De verwachtingen van de steeds mondiger wordende inwoner nemen toe. De gemeentelijke rol en verantwoordelijkheid waar het gaat om gemeentelijk toezicht en handhaving dient duidelijker zichtbaar te worden, ook om hier goed op aanspreekbaar te zijn en er op een wervende wijze invulling aan te geven. Daarnaast dienen zowel de burgemeester als uitvoeringsorgaan, als het college verantwoording af te leggen aan de Raad, en dient tijdig afdoende met burgers en o.m. de media te worden gecommuniceerd. Meer en meer vormen de handavings- en toezichtstaken van gemeenten een integraal onderdeel van de keten gemeente – politie - OM. Daarbij is de gemeente zowel producent als 'client' van informatie en is er een complementaire rol bij beleidsvorming en -uitvoering.

Aldus is het gemeentebestuur in staat is om (lokale) ontwikkelingen in criminaliteits- en leefbaarheidsvraagstukken en de verwachtingen daarover in de samenleving bij te houden. Informatie gestuurd toezicht gaat specifiek ook over het toepassen van de informatie in de dagelijkse aansturing van de handhaving. Zeker niet in de laatste plaats ondersteunt dit het in beeld brengen van de resultaten van de inzet van handhaving: wordt door de inzet van boa's de veiligheid verbeterd, en wat ervaren burgers precies?

Op langere termijn zijn structurele borging van regie op de samenwerking en informatie-uitwisseling van belang. Dat betekent dat de boa in de toekomst wellicht zelfstandig(er) kan optreden en daarvoor ook de bevoegdheden heeft. De samenwerking tussen gemeenten, de direct toezichthouders en de toezichthouders wordt verder geïnstitutionaliseerd. De (direct) toezichthouders in de betreffende gemeente hebben een adviserende en toetsende rol en moeten waar van toepassing proactief betrokken worden bij voorgenomen activiteiten en inzet.

6. Samenwerking

Samenwerking is de basis van (flexibele) inzet van *boa's in domein 1* met die in andere domeinen en met partners als politie en OM. Daarin wordt ook de toedeling van de inzet voor preventie en repressie aangeduid. Dat betekent dat andere domeinen periodiek aan tafel zitten en dat de gemeente de regie heeft. Zulks al dan niet ook in de rol van centrumgemeente als Tielse boa's actief zijn in bijvoorbeeld Culemborg of Zaltbommel. Uiteraard houden de betrokken partijen hun eigen verantwoordelijkheid; de gemeente brengt bijeen, borgt, integreert en bewaakt de inzet en competenties van de boa's, en, niet in de laatste plaats, vergelijkt de inzet van financiële middelen met *resultaten* in termen van ureninzet, naast, belangrijker, de *outcome* in termen van leefbaarheidsverbetering en de beleving daarvan bij het publiek.

Zo ook is samenwerking boa-team – politie - OM belangrijk, onder meer vanwege prioriteiten als de aanpak van cybercrime en ondermijning. Zij hebben bijvoorbeeld gezamenlijke briefings en toegang tot elkaar systemen. Daarnaast heeft de boa een directe aansluiting bij de meldkamer van de politie. Voor de integrale aanpak van lokale veiligheidsvraagstukken dienen stevige (operationele) afspraken gemaakt over de samenwerking en waar nodig geformaliseerd. Er is een duidelijke rol- en taakverdeling tussen boa's en politie waaronder een heldere definiëring van taken die wel of niet bij boa's behoren (maar bij de politie).
